

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Tractatus De Censuris Romano Pontifici Reservatis

Ugolinus, Bartholomaeus

Venetijs, 1609

Vers. Nec non schismaticos, & eos, qui se a nostras, & Romani Ponti. pro tempore existentis obedientia pertinaciter substrahunt, vel recedunt.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61365](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61365)

Verf. Nec non schismaticos,
& eos, qui se a nostra, &
Romani Ponti. pro tem-
pore existentis obedi-
entia pertinaciter subtra-
hant, vel recedunt.

S V M M A.

- 1 Schisma quid sit.
- 2 Schisma græcum nomen est.
- 3 Ecclesia uniuersalis corpus quoddam est.
- 4 Schismatis species dua sunt.
- 5 Schismaticus quis sit.
- 6 Excommunicatus proprie schismaticus non est.
- 7 Peccator simplex schismaticus non est.
- 8 Apostata schismaticus non est.
- 9 Schismaticus non semper hereticus est.

IN hac postrema parte huius capituli schismatici excommunicantur, verum, ne terminos ignoremus, quatuor præmittenda sunt. Primum quid sit schisma. Deinde, vnde dicatur. Tertio, quoruplex sit, Postremo, qui schismatici per hanc Bullam excommunicentur.

- 1 Schisma igitur nil aliud est, quam separatio ab unitate Ecclesie uniuersalis, qua christianus vel subtrahit se ab obedientia capituli Ecclesie, scilicet Romani Pō

rificis, quatenus Ecclesie caput est, vel a communione membrorum Ecclesie nolens esse eiusdem Ecclesie membrum. Hæc descriptio colligitur ex dictis S. Thom. & Caieta. 2. 2. quæst. 39. artic. 1. & ex dictis eiusdem Caieta. in Sum. in verb. Schisma, & Fabien. & Syluest. eod. & Iacob. de Graff. libr. 4. deci. cas. consc. in expositione Bullæ Cœnæ Domini, nume. 39. cum seq.

- 2 Dixi autem Separatio, † quoniam verbum hoc Schisma, græcum nomen est, quod latine scissionem, seu scissuram significat, & ob id separationem, & diuisionem ab aliquo, vt habetur in cap. schisma. 24. q. 1. & vt dixit Gloss. in c. quia, de elect. & Caiet. in Sū. eod. & Mar. Socin. sen. in Rubr. de Schif. quoniam igitur per schisma separatur quis ab unitate Ecclesie uniuersalis, ob eam rem diximus Separatio.

- 3 Dixi secundo. Ab unitate Ecclesie, † quoniam Ecclesia vnum corpus est, cuius caput in cœlis Christus Dominus est, in terra eius Vicarius Romanus Pontif. membra vero sunt christiani omnes, qui ergo separat se ab hoc corpore, uel a membris, vel a capite, ab unitate Ecclesie separatur, & schismaticus dicitur.

- 4 Dixi tertio vniuersalis Ecclesie, quoniam schisma, de quo agimus, separat a communione Ecclesie uniuersalis militantis, quæ est congregatio omnium

G chri-

christianorum fidelium viuentium, vt id sensit Caietan. 2. 2. quæstio. 39. articul. 1. versicul. Ad euidenti-
 tiam, horum, & in Sum. in verb. Schisma. ibi, Primo, si quis ex in-
 tentione non se habeat, vt pars vniuersalis Ecclesiæ, & Syluest. eo-
 dem paulo post prin. ibi, Et tertio in specie. Quare, qui remouet se
 ab obedientia sui Episcopi, non propriè schismaticus hic est, de quo agimus, quoniam non sepa-
 rat se ab vniuersalis Ecclesiæ capi-
 te, atque sic dixit Abba, in Rubr. de Schif. & Mar. Socin. Sen. nume-
 ro 3, eodem. Qui etiam separat se ab aliqua congregatione homi-
 num tantum, neque hic schisma-
 ticus est, quoniam non separat se ab vniuersalis Ecclesiæ Vni-
 one.

Dixi quarto Christianus, nã, cum per schisma separetur quis ab vnitae Ecclesiæ vniuersalis, qui in Ecclesiam ipsam receptus non est, quod fit baptismi susce-
 ptione, vnde, & christiani nomen tunc consequitur, ab eius Eccle-
 siæ vnitae separari non potest, vbi enim habitus non est, ibi pri-
 uatio esse nõ potest, arg. l. decem, ff. de verb. oblig.

Dixi quinto, qua subtrahit se vel ab obedientia capitae Eccle-
 siæ, scilicet Roman. Pontif. quate-
 nus Ecclesiæ caput est, vel a com-
 munionem membrorum eiusdem, nolens esse eiusdem Ecclesiæ mem-
 brum, nam, cum Ecclesia hæc vni-
 uersalis militans vnum corpus

mysticum sit, cuius caput in caelis Christus Dominus est, in terra eius Vicarius Romanus Pontif. mē-
 bra vero reliqui Christiani, vni-
 tas Ecclesiæ huius duplex est.

Altera, quæ consistit in connexio-
 ne membrorum eius adinuicem, quamobrem fideles habent se vt membra, & partes huius Eccle-
 siæ, & quæ faciunt, vt credere, spe-
 rare, diligere, sanctificari, & alia huiusmodi, vt membra, & partes eius corporis se facere credunt. Quare fit, vt Indi christiani, qui in tam longinquis regionibus sunt, eodem animo præditi sint, & se quoque habeant, vt membra huius Ecclesiæ, & quæ operantur, eodem animo operentur. Altera vero vnitae est, quæ consistit in ordine omnium membrorum eiusdem Ecclesiæ ad vnum caput, quod vt dixi, in caelo Christus Dominus est, in terris eius Vicarius Romanus Pontif. mouentur enim Christi fideles a spiritu sancto non solum ad credendum & ad obediendum vni, & eidem capiti huius Ecclesiæ tanquam tali qui est Summus Pontif. Hæc igitur est altera vnitae, cuius beneficio omnes Christiani obediunt vni capiti, atque sic tradidit Sanct. Thom. 2. 2. quæstio. 39. articul. 1. in respon. ibi, Ecclesia autem vnitae, & Caietan. ibidem in versicul. Ad euidentiã, idem Caietan. in Summ. in verb. Schisma, & Mar. Socin. Senior in Rubr.

- br. de schism. numero 5. versicul. quæ vnitas. Qui ergo separant se aut a capite, aut a membris huius Ecclesiæ, hi propriè schismatici sunt. † Ex quibus patet schismaticis species duas esse, quarum altera eius est, qui subtrahit se ab obedientia Romani Pontificis, quatenus Ecclesiæ caput est, altera vero eius, qui ab vnitate membrorum eiusdem seiungitur.
- 4 Dixi postremo quatenus Ecclesiæ caput est, quoniam, si quis subtraheret se ab obedientia Romani Pontif. ob inimicitias, quas secum gerit, ob aliudve commodum, & non quatenus Ecclesiæ caput est, schismaticus hic propriè non dicitur. Hoc igitur schisma est. † Ex quo patet
- 5 etiam quid sit schismaticus, nam propriè is christianus dicitur, qui subtrahit se, aut ob obedientia Romani Pontif. quatenus Ecclesiæ caput est, aut ab vnitate & communionem membrorum eiusdem Ecclesiæ, quatenus Ecclesiæ membra sunt, idque iure merito, nam vt quis sit membrum Ecclesiæ catholicæ, duo postulatur necessario, & vt habeat se vt pars illius in credendo, sperando, & cæ. & vt subsit Romani Pontif. vt capiti Ecclesiæ catholicæ, quoties igitur quis subtrahit se aut a communionem huiusmodi membrorum, aut a subiectione capitis, schismaticus est, vt dixit Caietan. 2.2. quæstion. 39. articul. 1. versicul.
- 6 In eodem articulo aduerte. † Ex his iam patet excommunicatum, esto ab Ecclesiæ communionem separetur, non tamen propriè schismaticum esse, tum quod ipse hoc non intendit, quod necessario postulari supra sensimus, tum quod nec ipsa Ecclesia ob id illum excludit, sed solum a fructibus communionis, atque sic dixit Ioann. Tabien. in verb. schisma. in principio. versicul. Secundo modo, & Mar. Socin. Senior in cit. Rubr. de schisma. numero 9. versicul. Magis largè. † Constat etiam ob eandem rationem, nec qui alias mortiferè peccat, & cõtrariè est, schismaticum esse, vt dixit S. Thom. 2.2. quæstio. 39. artic. 1. in respon. ad prim. argument. & sequuntur communiter DD. Innocent. in capitu. de schismaticis, & Mar. Soc. Sen. ibid. numer. 8. versicul. Non licet omne peccatum, & Tabien. in verb. Schism. nu. 1. versu. Primo secundum. Quare, qui mandato Ecclesiæ non obedit ob odium, amorem, inimicitiamve, nec hic schismaticus propriè est. † Constat etiam Apostatam schismaticum non esse, nam apostata discedit omnino ab Ecclesia Christi, & non vult amplius esse de eius Ecclesia, sed ad aliam religionem se transfert, at schismaticus, esto separet se ab vnitate Ecclesiæ, non tamen intendit ad aliam religionem se transferre, sed aut nouam Christi Ecclesiam, aut nouum caput constituere. † Constat itidem
- 7
- 8
- 9

schismaticum non semper hæreticum esse, nam si solum separat se ab obedientia Romani Pontif. vel ab unitate membrorum Ecclesie, modo teneat unitatem fidei, & sic aliud caput non constituat, aliamve ecclesiam, hæreticus non est, vt dixit Caietan. in Sum. in verb. Schisma. Constat deum ex iam dictis, vnde schisma dictum sit, & quotuplex sit. Iam quartum, quod nobis præmittendum proposuimus, de quibus scilicet schismaticis hic agatur explicemus.

Pro certo igitur habendum est de vtroque genere schismaticorum hic agi, nam de subtrahentibus se ab obedientia Romani Pontif. expressum id habetur in versicul. proposito, de subtrahentibus autem se a communione membrorum Ecclesie, & ab eorum vnione, colligitur ex verb. schismaticos, quod habetur in initio versicul. nam excommunicantur per Bullam schismatici, & qui subtrahunt se ab obedientia Romani Pontif. & schismaticorum duæ sunt species tantum, vt supra probauimus, ergo, ex quo Bulla excommunicauit subtrahentes se ab obedientia Romani Pontif. idque expresse, quæ species vna schismaticorum est, concludere necessario debemus sub verbo illo Schismaticos, excommunicare eos tantum, qui ab unitate membrorum Ecclesie se subtrahunt, de hac enim specie

necessario intelligi debet, aut de alia, & de alia, ex quo de ipsa speciatim agitur, intelligi nõ potest, ergo necessario de hac accipi debet, valet enim argumētum a partium enumeratione, argumen. S. actionum, in Institut. de action. & facit l. cum quidam. ff. de liber. & posthu. Nec repugnat quod speciatim excommunicantur subtrahentes se ab obedientia Romani Pontif. nam fecit hoc, vel quo magis timeatur, argumen. capitul. si aduersus, de hæret. vel quod lapsius contingere hoc potest, atque idcirco magis illud expressit, argumen. capitul. vbi periculum. de elec. lib. 6. & leg. nam ad ea. ff. de leg. His præmissis, rem aggrediamur, quam duabus regulis explicemus.

S V M M A.

- 1 Schismaticus, qui subtrahit se ab obedientia Romani Pontif. quatenus caput est uniuersalis Ecclesia, in excommunicationem incidit, quæ regula declaratur, quousque pateat.
- 2 Schismaticus, qui non obedit Romano Pontif. quisnam sit, qui in excommunicationem non incidit.
- 3 Pape plures ubi sunt, cui adherendum.
- 4 Obedire nolens Romano Pontif. ob aliquod interesse non est schismaticus.

S. Ma-

S Materiam huius versiculi duabus regulis explicandam nobis proposuimus, iam ergo rem aggrediamur.

1 Primum igitur, ꝑ vt de subtra-
hentibus se ad obedientiam Roma-
ni Pontifici agamus, in excommu-
nicationem hanc incidunt, qui
ab obedientia Romani Pontifici
tanquam capitis uniuersalis Ec-
clesiæ se remouent, vt dicitur in
Bulla: Quæ regula declaratur, vt
locum habeat.

Primo, esto credant unitatem
Ecclesiæ, quoad vnum Caput,
id est esto credant Ecclesiam uni-
uersalem vnum caput tantum ha-
bere, & non plura, ita dixit Caiet.
in Summ. in verb. Schisma versic.
Et aduerte perspicaciter, & in
hoc casu quis hæreticus non est;
vitium enim purum schismatis
hoc est, vt ait Caiet. ibid. idem di-
xit 2. 2. q. 39. artic. 1. prope finem, id
autem apparebit, ubi quis parere
ei nolit, vt capiti uniuersalis Ec-
clesiæ. Quare, si Episcopus re-
nueret parere mandato Roma-
ni Pontifici. ob hanc rationem, in ex-
communicationem hanc incide-
ret.

Secundo in excommunicationem
hanc incidit is, qui separat
se ab obedientia Romani Pontifici,
existimans uniuersalis Ecclesiæ
Caput vnum non esse, & sic uni-
tatem Ecclesiæ, quoad caput tol-
lit, esto credat ecclesiam in se ip-

sa vnam esse, nam hic de commu-
ni DD. sententia, & hæreticus est,
vt testatur Caiet. in Sum. in verb.
Schisma. in eod. versic. Hoc autem
apparebit, vbi constituet sibi al-
liud caput.

Tertio in excommunicationem
hanc incidit non solum, qui
verbis declarat se remouere ab
obedientia Romani Pontifici. altero
ex dictis modis, verum etiam,
ubi facto id declarat, utpote con-
gregando concilium generale si-
ne licentia Romani Pontifici. ita di-
xit Caietan. in Summ. eodem ver-
sic. Alii autem modo, & 2. 2. quæst.
39. artic. 1. versiculus. Ad tertiam,
ibi, Secundum operis uolunta-
tem.

Postremo excommunicatus
prædictus erit, esto ad unitatem
redeat per pœnitentiam, nam, ni-
si abiurauerit Schisma, & absolu-
tus fuerit, excommunicatus per-
manebit, ut habetur in ca. quia. &
ibi notat. Ab. de ele. & facit c. 1. de
Schif. & c. cum desideres. de sent.
excom. Hi omnes ergo in excom-
municationem hanc Bullæ inci-
dunt, quam pœnam tamen non
nulli euadunt.

2 Nam primo ꝑ in excommunica-
tionem hanc non incidit, qui non
vult adhærere, & obedire Roma-
ni Pontifici uero, quoniam proba-
biliter, an talis sit, ignorat: quod
contingere potest, ubi duo, plu-
resue electi sunt & ignoratur, quis
nam canonicè electus sit, tunc e-
3 nim ꝑ nemini adhærere non pe-

cat, atque idcirco in excommunicationem non incidit. argument. cap. nullus, &c. nemo Episcoporum. 11. quæstio. 3. Immo nemini tunc adhaerendum est, sed expectandum, ut declaretur, quisnam legitimus sit, interim tamen animo paratus esse debet, qui erit legitime electus, ad ei parendum, hic igitur in excommunicationem non incidit, atque sic dixit Caiet. in Summ. eo. versicu. Alio autem modo. si autem tempore dubiorum Pontif. incertitudo veri Pontif. hominem dubium reddat, de certo Christi Vicario, dicitur enim ibi, teneatur primò, quod certum est, scilicet, ut quilibet se reputet & habeat, ut vnius Ecclesie Catholice, & ad unum ipsius Caput in cælo Christum, & dubios Vicarios Christi habeat, ut dubios nullo, ut certo, & indubitato Pontifici inhæreat, quoniam errandi periculo non se tenetur opponere, nec dubia tenetur habere pro certis, immo temerè ageret inhærendo dubio Pontifici tanquam certo. Hæc Caieta. ibi, ex quibus patet hunc non peccare, & ob id in excommunicationem non incidere.

Secundo in excommunicationem hanc non incidit, qui adhaeret uni ex pluribus electis, quem probabiliter credit legitime, ac canonicè electum, abstrahit se autem ab eo, qui canonicè electus, quod tamè ipse probabiliter ignorat, atque sic dixit Gloss. Summ.

24. quæstio. 1. versicul. Qui uero, & sequitur Abb. in citat. capitul. quia, numero 2. de elect. & in Rubr. de schif. & Alfonsi. de Castr. aduersus hæreses omnes, libr. 1. cap. 9. versic. Schisma quod latine sonat.

Tertio in excommunicationem hanc non incidit, ubi tenuit obedire Romano Ponti, nõ quòd illum pro vero Capite nõ habeat, sed uel ratione rei, uel personæ. Rei, ut pote quia iussit, ut rei iudicata pareret, vel restitueret locum, què occupauit, uel aliquid aliud agat, quorum tamen nullum præstare vult, in hoc enim casu nec in excommunicationem hanc incidit, nec schismaticus est, alioquin uniuersi, qui eius præceptis legibusve non obtemperarent, schismatici, & excommunicati essent, quod absurdum est, atque sic dixit Caietan. 2. 2. quæstion. 39. articul. 1. versicul. In respon. ad secundum, & Tolet. in Bulla Cœnæ Domini, excommun. 1. numero 14. versic. Secundo, ibi, Multienim. & Iacob. de Graff. libr. 4. decis. cas. conscen. in expositione Bullæ Cœnæ Domini. numer. 40. Idem de eo, qui remouet se ab obedientia Romani Pontif. in temporalibus, ut pote ciues Urbis alius cuius a Romano Ponti. deficiunt, & alteri principi se dedunt, nam non ratione spiritualium deficiunt ab ipso, in quo casu, ut Caput Ecclesie consideratur, & habetur, sed ratione temporalium, etenim Rom.

Rom. Pontif. consideratur & quatenus Rex quidam temporalis est in regno temporali Ecclesie, ut asseruit Nauarr. in Comen. de datis, & promissis pro iustitia, vel gratia obtinendis. not. 17. numer. 29. versicul. Tertio quod resolui posse videtur, & in hoc casu, ut alius princeps habetur, atque sic sensit Caietan. 2. 2. quaestio. 39. artic. 1. versicul. Ad hoc dicitur, ibi, ut caput illis in spiritualibus. His igitur, & huiusmodi aliis modis ratione rei subtrahit se quis ab obedientia Romani Pontif. sine schismatis nota. Ratione vero personae eodem modo quis se subtrahit, ubi id facit, non quod illum pro Capite Ecclesie vero non habeat, sed quoniam illi inensus est, ut D. Alphonsus Piccolominus Montis Martiani, qui Gregorio XIII. non parebat, & ob hanc causam is schismaticus non erat, esto non pareret, atque sic dixit Caietan. ibidem, sicut etiam exules Romandiola superioribus annis.

Postremo in excommunicationem non incidit, qui ab obedientia eius Pontif. se abstrahit, qui ea dignitate priuatus est, ut ob haeresim, quod & dubitationem non habet, quoniam tunc Pontifex non est, at de prima specie schismatis satis: ad aliam veniamus.

S V M M A.

- 1 Schismaticus, qui subtrahit se ab unitate Ecclesie uniuersalis, ne sit eius membrum, in excommunicationem incidit, quae regula, quousque pateat, declaratur.
- 2 Elisabeth asserta Regina Angliae haeretica, & schismatica est.

II.

S Absoluta prima regula, iam secundam aggrediamur. † Qui ergo subtrahunt se ab unitate Ecclesie uniuersalis, ne sint membra eius, quoniam verè schismatici sunt, in excommunicationem etiam incidunt ob verba Bullae, quae excommunicat schismaticos.

Secundo incidunt, esto crederent esse vnam Ecclesiam, ut dixit Caietan. in Sum. in verb. Schisma, versicu. Et aduerte, esto igitur nec duas Ecclesias faciant, tamen in excommunicationem incidunt.

Tertio multo magis in excommunicationem hanc incidunt, ubi haberent schisma cum haeresi, ut pote, quia non solum separant se a membris aliis Ecclesie, sed etiam credunt non esse vnam Ecclesiam, sed plures, vel vnam credunt esse, sed aliam a Romana, quo casu schismatici huiusmodi haeretici sunt, quandoquidem contra illum articulum fidei veniunt.

G 4 Credo

Credo & vnā sanctam Ecclesiā catholicam, atque sic dixit Caiet. in eodem versic. Id autem & factis, & dictis declarabitur. † Quare Elisabeth asserta Regina Angliæ, quæ modo cum tanta nominis christiani iactura viuit, schismatica est, & hæretica, schismatica, quia separauit se ab unitate Ecclesiæ tam quo ad Caput, quā quo ad membra, hæretica, quoniam aliam Ecclesiā a Romana facit, & se ipsam aliud caput constituit. Hi omnes ergo in excommunicationem hanc incidunt. Hæc sunt, quæ de primo hoc capite habuimus, iam ad alterum veniamus.

De excommunicatione, & alia censura laetis contra appellantes ad futurum concilium.

Cap. II.

Item excommunicamus, & anathematizamus omnes, & singulos cuiuscunque status, gradus, seu conditionis fuerint, Vniuersitates verò, & capitula, quorumcunque nomine nuncupentur, interdiciamus ob ordinationibus, seu mandatis nostris, ac Romanorum Pontif. pro

tempore existentium ad vniuersale futurum conciliū appellantes. Nec non eos, quorum auxilio, vel fauore appellatum fuerit.

S V M M A.

- 1 *Appellatio a Romano Pont. ad futurū concilium cur prohibita sit.*
- 2 *Appellatio fit, a minori ad maiorem.*
- 3 *Papa immediatus Christi Domini Vicarius est.*
- 4 *Papa Ecclesie Caput est constitutus.*
- 5 *Papa a nemine iudicari potest.*
- 6 *Concilium an sit supra Papam, magna olim contentio erat.*
- 7 *Appellatio ne interponatur a Papa ad concilium, quando definitum sit.*

IN hoc capite excommunicantur, & censuris afficiuntur appellantes a Papa ad futurum concilium, nec non ipsis fauentes. Diuiditur autem in tres partes, quarum secunda incipit ibi, Vniuersitates uero, tertia ibi. Nec nō eos, sed iam de prima agamus, in qua excommunicantur singulares personæ ad futurum Concilium a Papa appellantes. Verum, quo rem hanc faciliorem reddamus, præmittenda hæc sunt. Primum cur Ecclesia appellationem hanc prohibuerit. Deinde, quando. Postremo Bulla hæc quid noui addat.

Quo-